

**НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ**

БЄЛОВА Вікторія Володимирівна

УДК 373.3/5.014(410)(043.3)

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ СЕРЕДНЬОЮ ОСВІТОЮ В АНГЛІЇ

13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ – 2021

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.
Робота виконана в Інституті педагогіки НАПН України.

Науковий керівник

доктор педагогічних наук, професор,
член-кореспондент НАПН України
ЛОКШИНА Олена Ігорівна,
Інститут педагогіки НАПН України,
завідувач відділу порівняльної педагогіки

Офіційні опоненти

доктор педагогічних наук, професор
КОВАЛЬЧУК Олена Сергіївна,
Луцький національний технічний
університет,
професор кафедри іноземної
та української філології;

кандидат педагогічних наук, доцент
ВДОВИЧЕНКО Раїса Петрівна,
Миколаївський національний університет
імені В.О. Сухомлинського,
доцент кафедри педагогіки та інклюзивної
освіти.

Захист дисертації відбудеться «30» вересня 2021 р. о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.452.01 Інституту педагогіки НАПН України за адресою: 04053, м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52-Д, каб. 418.

Із дисертацією можна ознайомитись на офіційному сайті Інституту педагогіки НАПН України <http://undip.org.ua> та в науковій бібліотеці Інституту педагогіки НАПН України (04053, м. Київ, вул. Січових Стрільців, 52-Д).

Автореферат розісланий «30» серпня 2021 року.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.В. Онопрієнко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Зміна парадигми управління освітою в Україні, законодавчо закріплена у Законах України «Про освіту» (2017), «Про повну загальну середню освіту» (2020), нерозривно пов'язана з реформою децентралізації влади. Передача повноважень і фінансів від центральних органів місцевого самоврядування та посилення спроможності об'єднаних територіальних громад передбачає демократизацію системи управління освітою, посилення автономії закладів освіти, інтенсифікацію державно-громадського управління.

Практична реалізація в Україні нової системи управління освітою, що корелюється з оновленими економічними та суспільними пріоритетами розвитку країни, відповідає європейським устремлінням, працює на подальшу інтеграцію до європейського освітнього простору. Важливим у цьому контексті є дослідження успішного досвіду зарубіжних країн, у переліку яких Англія посідає чільне місце. Урядові орієнтири розвитку британської освіти в умовах глобалізаційних викликів (White Paper “Industrial Strategy: building a Britain fit for the future” (2017); White Paper “Educational Excellence Everywhere” (2016); DfE strategy 2015-2020: World Class Education and Care (2016); School Governance (Constitution) (England) Regulations (2012)) та успішні практики розбудови інноваційної системи управління задля підвищення якості актуалізують осмислення перспективного досвіду Англії.

Науковій проблемі управління освітою, освітнього менеджменту присвячено праці Р. Вдовиченко, Л. Даниленко, Г. Єльнікової, І. Жерносека, Л. Калініної, Л. Карамушки, З. Курлянд, В. Лугового, Т. Лукіної, В. Лунячека, О. Мармази, В. Маслова, Л. Парашенко, Н. Острроверхової, А. Семенової, Т. Сорочан, Г. Тимошко та ін.

Зарубіжний досвід освітнього менеджменту та управління освітою представлено у працях українських компаративістів М. Бойченко, М. Гаврилюк, Л. Гриневич, А. Джурило, С. Калашнікової, О. Ковальчук, З. Магдач, І. Миськів, А. Сбруєвої, В. Хоменко, О. Шаповалової, О. Ярової та ін., які досліджують реформи управління освітою під впливом сучасних глобалізаційних та євроінтеграційних трансформацій, моделі управління якістю освітніх послуг, тенденції розвитку автономного шкільного менеджменту в країнах Європи та США.

Важливими для осмислення інновацій у системі управління освітою в зарубіжжі є праці Дж. Аінлі, Т. Б'єрнса, Т. Буша, С. Горарда, К. Джеймса, С. О'Доннела, П. Друкера, Д. Еванса, Д. Кемпбела, М. Конноллі, Ф. Костера, Г. Кунца, П. Маккензі, К. Мартенса, Т. Серджованні, Р. Сакмана, А. Уест, М. Уіндзіо, М. Фазекаса, К. Фаррелла, М. Фуллана, М. Фустера, М. Шарілл, Е. Уест та ін.

Водночас аналіз наукової літератури засвідчив, що феномен управління середньою освітою в Англії не дістав об'єктивної оцінки у вітчизняній педагогічній компаративістиці. Нерозробленість зазначеної проблеми посилюється загостренням низки суперечностей у сучасній педагогічній теорії та практиці між:

– запитом українського суспільства на ефективне функціонування системи управління освітою в умовах реформи децентралізації влади та відпрацювання функцій управління освітою територіальними громадами і нерозробленістю ефективних механізмів управління освітою на центральному, регіональному та локальному рівнях;

– об’єктивною потребою науково-педагогічного аналізу успішного зарубіжного досвіду управління освітою в умовах децентралізації влади та недостатнім рівнем висвітлення цієї проблематики у педагогічній компаративістиці України.

З огляду на потребу розв’язання окреслених суперечностей, актуальність для України проблеми управління освітою в умовах децентралізації і розбудови нової моделі адміністративного обслуговування освіти та її недостатня розробленість обумовили вибір теми дисертації: **«Система управління середньою освітою в Англії»**.

Зв’язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до тематичного плану наукових досліджень відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України як складник таких комплексних тем: «Зміст освіти і організація навчального процесу у старшій школі США і країн Західної Європи» (2002–2004 рр.) (державний реєстраційний № 0102U000256); «Тенденції реформування загальної середньої освіти в країнах Європейського Союзу» (2005–2007 рр.) (державний реєстраційний № 0105U000280). Тему дисертації затверджено вченою радою Інституту педагогіки НАПН України (протокол № 6 від 16 червня 2005 р.) та погоджено Міжвідомчою радою з координації досліджень у галузі освіти, педагогіки і психології (протокол № 7 від 27 вересня 2005 р.).

Мета дослідження – розкрити теоретичні засади та організаційно-змістові складники системи управління середньою освітою в Англії з окресленням перспектив англійського досвіду в Україні в умовах реформування національної освіти.

Відповідно до мети дослідження сформульовано такі **завдання**:

1. Охарактеризувати стан розроблення проблеми управління освітою у зарубіжному та вітчизняному освітньому просторах.
2. Висвітлити управління середньою освітою в Англії на центральному рівні.
3. Розкрити особливості управління середньою освітою в Англії на місцевому рівні.
4. Дати характеристику управлінню середньою освітою в Англії на рівні навчального закладу.
5. Окреслити перспективність досвіду Англії у секторі управління середньою освітою в умовах реформування освіти в Україні.

Об’єкт дослідження – управління середньою освітою в Англії.

Предмет дослідження – теоретичні засади та організаційно-змістові складники системи управління середньою освітою в Англії.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період останньої чверті ХХ – початок ХХІ століття. *Нижня хронологічна межа* визначається прийняттям

Закону «Про реформу освіти» (1988 р.), який поклав початок побудові нової системи управління освіти через запровадження інструменту перерозподілу повноважень між закладами освіти, місцевою владою і центральним урядом, посиленню впливу громадського сектору в умовах оринковлення освіти. *Верхня хронологічна межа* визначається 2020 роком: часом закінчення правління Консервативного уряду (2017-2019 рр.) і початком роботи нового Консервативного уряду (2020 р.), що уможливило осмислення реалізації стратегічних орієнтирів урядової політики, орієнтованої на розбудову освіти і навчання світового рівня.

Територіальні межі дослідження. У фокусі дослідницької уваги знаходиться Англія, яка разом з Уельсом, Шотландією та Північною Ірландією формує Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії.

Теоретичною основою дисертації є:

– філософські концепти щодо функціонування освітніх систем у контексті глобалізації та європеїзації (В. Андрущенко, Б. Гершунський, С. Гончаренко, В. Кремень, А. Маслоу, К. Роджерс, О. Савченко, О. Сухомлинська, Е. Тоффлер);

– концептуальні положення методології педагогічної компаративістики в аспекті дослідження розвитку систем освіти у світовому просторі (М. Брей, О. Заболотна, О. Локшина, О. Матвієнко, О. Огієнко, Л. Пуховська, А. Сбруєва, С. Сисосва, І. Тараненко, М. Чепіль);

– положення теорії управління освітою (Г. Єльнікова, Л. Калініна, В. Луговий, В. Луначек, В. Олійник, А. Семенова, Т. Сорочан, О. Топузов);

– концептуальні ідеї управління освітою в європейському та світовому освітньому просторах (М. Бойченко, О. Ковальчук, К. Джеймс, А. Сбруєва, Т. Серджованні, М. Фуллан, М. Шарілл, Е. Уест).

Методи наукового дослідження: *загальнонаукові* – аналіз і синтез (використані для дослідження складових феномена управління середньою освітою в Англії, встановлення зв'язку між управлінськими рівнями для отримання цілісного уявлення про систему); *узагальнення* (забезпечив формулювання висновків, обґрунтування практичних рекомендацій щодо можливостей упровадження прогресивних ідей британського досвіду з управління середньою освітою в освітньому просторі України); *конкретно-наукові* – описовий, який було використано для вивчення і опису офіційних документів (законів, постанов тощо), що визначали й визначають параметри функціонування системи управління освітою в Англії; порівняльно-історичний, який надав змогу прослідкувати процес становлення і розвитку шкільництва та системи управління освітою в Англії і Україні; *діахронний*, використаний для розроблення періодизації розвитку шкільної освіти в Англії; *термінологічного аналізу*, який забезпечив розкриття сутності управління/менеджменту засобом уточнення значення базового терміну дослідження; *системного аналізу*, застосування якого надало можливість виокремити основні складові системи управління в Англії та охарактеризувати особливості їх функціонування. *Методологічну* рамку дослідження сформували системний, діяльнісний, гносеологічний, еволюційний наукові підходи (Л. Калініна).

Джерельною базою дослідження є матеріали:

– законодавчі та урядові документи Великої Британії щодо реформ та інновацій середньої освіти (Парламент; Департамент освіти (DfE); Управління з питань кваліфікації та іспитів (Ofqual); Бюро стандартів у галузі освіти, обслуговування дітей та навичок (Ofsted), зокрема, закони «Про реформу освіти» (1988 р.), «Про шкільну інспекцію» (1996 р.), «Про шкільні стандарти» (1998 р.), «Про освіту» (2005, 2011 рр.) тощо;

– аналітичні матеріали та електронні бази міжнародних і британських національних, громадських та професійних організацій: ЮНЕСКО; ПРООН; ОЕСР; Світовий банк; Eurydice; ResearchGate; Teaching Regulation Agency, National Governance Association; Association of School and College Leaders, National Association of Head Teachers;

– наукові дослідження (монографічні праці і наукові статті) зарубіжних дослідників з питань теорії і практики управління/менеджменту в освіті, управління якістю освітніх послуг, автономного шкільного менеджменту, шкільного лідерства (Дж. Аінлі, Т. Б'єрнса, Т. Буша, С. Горарда, К. Джеймса, С. О'Доннела, П. Друкера, Д. Еванса, Д. Кемпбела, М. Конноллі, Ф. Костера, Г. Кунца, П. Маккензі, К. Мартенса, Т. Серджованні, Р. Сакмана, А. Уест, М. Уіндзіо, М. Фазекаса, К. Фаррелла, М. Фуллана, М. Фустера, М. Шарілл);

– публікації та матеріали наукових конференцій з проблеми управління та менеджменту в освіті, що проводяться вітчизняними і зарубіжними національними та міжнародними науковими організаціями;

– матеріали зарубіжної та вітчизняної педагогічної періодики «International Education Journal», «International Journal of Educational Management», «Local Government Studies», «Studies in Comparative Education», «Український педагогічний журнал», «Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології» Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка тощо.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

– *уперше* у порівняльно-педагогічному аспекті охарактеризовано систему управління середньою освітою в Англії у сукупності теоретичних засад, періодів розвитку, сутнісних характеристик організації та змісту; розроблено періодизацію розвитку системи управління середньою освітою в Англії у визначених хронологічних межах, у яких виокремлено три періоди (початок реформи традиційної моделі управління середньою освітою (1980-і – 1990-і рр.); період удосконалення нової моделі управління середньою освітою (2000-і рр.); збагачення нової моделі управління середньою освітою новими характеристиками (починаючи з 2010 р.); обґрунтовано комплексність концепту управління освітою в Англії під впливом класичних управлінських теорій та інноваційних орієнтирів теорій мережування, соціального партнерства, автономії; розкрито структуру (поєднання вертикальної (центральний, місцевий рівні і рівень закладу освіти) і горизонтальної (мультиакадемічні трасти) площин) і зміст управління середньою освітою (який складає діяльність його суб'єктів з інтеграції таких напрямів діяльності, як оринковлення («квзіринкова» модель), посилення партисипативного управління

в рамках започаткування шкільних органів управління освітою, посилення ролі закладу освіти в рамках школобазованого менеджменту); запропоновано рекомендації щодо врахування позитивного досвіду Англії з управління середньою освітою для України (на загальнодержавному, регіональному і внутрішньошкільному рівнях).

конкретизовано базове поняття «система управління середньою освітою в Англії», яке трактується як відкрита система, що динамічно розвивається. Її метою є формулювання, реалізація та оцінювання освітньої політики, а також управління на різних рівнях (національному, місцевому, рівні закладу освіти) через управлінські інституції/структури. Констатовано наявність складових, які складають систему (інституції і структури, які функціонують у вертикальній і горизонтальній площинах); тісного взаємозв'язку і взаємодії складових; цілісності, що реалізується через імплементацію освітньої політики.

подальшого розвитку набули ідеї і зарубіжні практики з підготовки фахівців з управління освітою.

Практичне значення дослідження полягає в розробленні рекомендацій щодо використання прогресивних ідей англійського досвіду для оптимізації розвитку системи управління середньою освітою в Україні на трьох рівнях: загальнодержавному, регіональному та на рівні навчального закладу.

Текст дисертації, висновки і рекомендації за результатами дослідження можуть бути використані закладами вищої освіти у процесі викладання дисциплін «Порівняльна педагогіка», «Історія педагогіки», «Управління закладом освіти», «Управління школою» для майбутніх соціальних педагогів, управлінців, підвищення кваліфікації директорів шкіл.

Результати дослідження **впроваджено** у навчально-виховних процес Класичного приватного університету (довідка № 297 від 05.05.2021 р.), в рамках діяльності Управління освіти і науки Тернопільської обласної державної адміністрації (довідка 04-23/1540-26 від 06.05.2021 р.), у навчально-виховний процес Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка МОН України (довідка № 15 від 08.06.2021 р.); спеціалізованої школи І-ІІІ ступенів № 24 імені О. Білаша з поглибленим вивченням іноземних мов Шевченківського району м. Києва (довідка № 02-22 від 14.06.2021 р.).

Апробація результатів дослідження. Основні положення та результати дисертаційного дослідження доповідалися на наукових і науково-практичних конференціях, симпозіумах та семінарах різних рівнів: *міжнародних* – «Образование и наука без границ» (Белгород – Дніпропетровськ, 2004 р.), «Наука і освіта 2005» (Дніпропетровськ, 2005 р.), «Wyksza cenie I nauka bez granic – 2005» (Прага, 2005 р.), «Наука XXI века и вызовы современности» (Одеса, 2015 р.), «Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2017: освітні трансформації у контексті європейської інтеграції і глобалізації» (Київ, 2017 р.), «Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2018: трансформації та інновації в освіті у глобалізаційному світі» (Київ, 2018 р.), «Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2021: інновації в освіті»

в контексті європеїзації та глобалізації» (Київ, 2021 р.); *науково-практичних конференцій*: «Наукова конференція професорсько-викладацького складу та аспірантів Київського національного торговельно-економічного університету за підсумками науково-дослідної роботи 2001–2002 рр.» (Київ, 2003 р.); *звітних наукових конференцій* Інституту педагогіки НАПН України «Зміст і технології шкільної освіти» (Київ, 2005, 2006, 2007, 2008 рр.); *науково-практичних семінарах* – «Педагогічна компаративістика – 2014: якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст (Київ, 2014 р.); «Педагогічна компаративістика – 2015: трансформації в освіті зарубіжжя та український контекст» (Київ, 2015 р.); на засіданнях відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України.

Публікації. Основні результати дослідження викладено у 20 одноосібних наукових працях автора, із яких: 6 статей – у наукових фахових виданнях України, 1 стаття – у зарубіжному виданні, 1 розділ у колективній монографії, 12 публікацій апробаційного характеру.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Повний обсяг дисертації становить 238 сторінок. Робота містить 4 таблиці на 7 сторінках, 3 додатки на 9 сторінках. Список використаних джерел на 42 сторінках охоплює 426 позицій, з них 246 – англійською мовою.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність, доцільність вибору теми дисертації, окреслено ступінь розробленості проблеми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання дослідження, розкрито його теоретико-методологічну основу, визначено наукову новизну, практичне значення одержаних результатів, подано відомості про упровадження та апробацію результатів дослідження, публікації, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі «**Теоретичні засади управління освітою**» представлено аналіз стану дослідженості проблеми управління освітою, розкрито підходи до тлумачення базових термінів і понять, розглянуто теоретичні засади, які визначають орієнтири системи управління середньою освітою в Англії.

На основі термінологічного аналізу ключовими поняттями дисертаційного дослідження визначено «система освіти» та «управління» з синонімічним рядом стосовно терміна «управління» – «адміністрування», «керівництво», «менеджмент», який охоплює «педагогічний менеджмент», «освітній менеджмент», «менеджмент в освіті», «школобазований менеджмент», «шкільний менеджмент». В англійській мові аналогічними поняттями є «system of education», «educational system», «governance», «educational governance», «administration», «management», «school-based management» тощо.

З'ясовано, що термін «управління» набув поширення наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. після публікації праці «Управління без урядування» (Roseau and Czempiel, 1992 р.) та розроблення концепту «Добре врядування» ОЕСР і Світовим банком.

Констатовано, що в умовах відкритості національної педагогічної науки дослідженням зарубіжних учених поняття «управління», «керівництво», «адміністрування», «менеджмент» є предметом інтересу та дискусій у науковому просторі України. Необхідно відзначити відкритість наукових поглядів дослідників до змін під впливом зовнішніх впливів, спричинених глобалізаційними трансформаціями та європейською інтеграцією. У теорії управління освітою науковці є прихильниками різних трактувань цих понять. З посиланням на дослідницькі висновки З. Курлянд, Р. Хмелюк, А. Семенової, І. Бартеневої, І. Богданової охарактеризовано існування трьох позицій щодо трактування понять «управління» і «менеджмент»: поняття «управління» є ширшим ніж поняття «педагогічний менеджмент», останній є складовою управління, спрямований на досягнення управлінської мети (Л. Веретеннікова, Л. Даниленко, Н. Коломінський, П. Одинцов); поняття «управління» є тотожним поняттю «педагогічний менеджмент» у контексті внутрішньошкільного керівництва та педагогічної практики навчальних закладів (В. Лазарев, М. Поташик, В. Симонов); поняття «менеджмент» є ширшим, аніж поняття «управління» (А. Ньюмов, Т. Шамова).

Розкрито, що проблемі педагогічного/освітнього менеджменту, управління освітою у зарубіжжі присвячено праці українських компаративістів М. Бойченко, М. Гаврилюк, Л. Гриневич, А. Джурило, С. Калашнікової, О. Ковальчук, З. Магдач, І. Миськів, А. Сбруєвої, В. Хоменко, О. Шаповалової та ін., які досліджують реформи управління освітою в країнах зарубіжжя під впливом сучасних глобалізаційних та євроінтеграційних трансформацій, тенденції розвитку автономного шкільного менеджменту в країнах Європи та США.

Охарактеризовано позицію міжнародних організацій щодо сутності понять «управління» і «менеджмент». Розкрито, що у трактуванні ЮНЕСКО «управління» є ширшим аніж «менеджмент»: система управління визначає параметри, у рамках яких функціонують системи менеджменту. Управління асоціюється зі структурами і процесами, які покликані забезпечувати підзвітність, прозорість, панування права, відповідальність, стабільність, рівність та інклюзію, широку участь.

Ознакою сучасності є концепт доброго врядування Світового Банку, який трактує врядування в координатах участі, прозорості та підзвітності.

Управління освітою у трактуванні ОЕСР розуміється з позиції прийняття рішень в освітніх системах – ідеться про інституції, між якими системи освіти розподіляють ролі та обов'язки, визначають пріоритети, реалізують освітню політику та навчальний процес (2019 р.).

Розгляд управлінського концепту у науковому просторі Великої Британії засвідчує акцентування таких підходів як системний і процесний, Зокрема, управління освітою трактується як системи і стандарти, за допомогою яких організації контролюють їхню освітню діяльність та демонструють постійне покращення їхньої роботи (Шотландія). процес здійснення стратегічного

управління та запровадження підзвітності щодо освітніх та фінансових результатів (Англія).

У дисертації, ґрунтуючись на проведеному аналізі, управління шкільною освітою в Англії трактуємо як відкриту систему, що динамічно розвивається. Її метою є формулювання, реалізація та оцінювання освітньої політики, а також управління на різних рівнях (національному, місцевому, рівні закладу освіти) через управлінські інституції/структури. Констатовано наявність складових, які формують систему (інституції і структури, які функціонують у вертикальній і горизонтальній площинах); тісного взаємозв'язку і взаємодії складових; цілісності, що реалізується через імплементацію освітньої політики.

Встановлено, що управління як вид діяльності держави із здійснення управлінського впливу через реалізацію повноважень для функціонування держави розвивалося під впливом соціально-економічного контексту та концептуальних ідей учених. До поширених концептів, які визначали цей розвиток, віднесено: концепцію наукового управління/класичного менеджменту Ф. Тейлора, адміністративну теорію А. Файоля, класичну теорію організацій, концепцію управління М. Фоллета, теорію людських відносин Е. Мейо, ієрархічну теорію потреб А. Маслоу, теорії стилів керівництва Д. Макгрегора та Р. Лайкерта, концепцію довготривалої ефективності Р. Лайкерта, школу соціальних систем Г. Саймона та ін. Розкрито впливи управлінських концептів (ідеї теорій управління Ф. Тейлора, людських відносин Дж. Купмана і У. Йоха, соціальних систем Дж. Берона і Р. Глеттера, управління за цілями (management by objectives) П. Друкера, системного підходу М. Джонсона, Д. Хаага, Л. Де Калуве, Е. Маркса, М. Петрі, стратегічного планування і управління розвитком, участі.

Зроблено висновок, що на сучасному етапі в умовах впливів таких теорій, як мережування, соціальне партнерство, автономія тощо, традиційний формат вертикального управління збагачується такими інноваційними горизонтальними формами, як державно-громадське управління, школобазований менеджмент, автономний менеджмент. У цих концептуальних параметрах управління освітою у Великій Британії розглядається як специфічна форма координації соціальних дій, що характеризуються інституціоналізованими, обов'язковими правилами та постійними моделями взаємодії, спрямованими на досягнення певної політики (Rhodes (1996) та Jakobi et al., 2009; Windzio et al., 2005). В економічних координатах система управління в Англії має ознаки «квазіринкової» (Green, Wolf and Lenev 1999; Crouch 2001, 2003), оскільки управління ґрунтується на ринкових засадах – вибір батьками школи, Національний курикулум, комерційні організації, які опікуються оцінюванням роботи шкіл характеризують таку модель.

У другому розділі – «Зміст та структура управління середньою освітою в Англії на сучасному етапі» охарактеризовано розвиток середньої освіти в Англії, розкрито особливості змісту та структури управління на центральному, місцевому рівнях та рівні закладу освіти, охарактеризовано формат підготовки педагогічних кадрів до управлінської діяльності.

Розглянуто розвиток середньої освіти Англії під впливом політичних, економічних, релігійних, соціальних та інших чинників. Фокусування на генезі системи управління освітою в межах дослідження розвитку шкільництва в Англії уможливило констатувати, що до прийняття Закону «Про реформу освіти» 1988 р. функціонувала традиційна управлінська модель, за якої управління школами здійснювали місцеві органи управління освітою, повноваження центральної влади були обмеженими. Учителі відповідали за розроблення курикулуму, добір методів навчання, тестування. Поступово така модель перестала задовольняти запити економіки, яка інтенсивно розвивалася і потребувала високоосвічених фахівців. В умовах збільшення державних витрат на освіту суспільство не отримувало належної якості системи освіти.

У період 1980-х – 1990-х рр. розпочалася реформа освіти, що передбачала створення управлінської моделі, яка б об'єднувала місцеві органи управління освітою, батьків та представників шкіл на засадах рівного представництва; послаблення функцій місцевих органів управління освітою; запровадження формату місцевого управління школами (the local management of schools (LMS), яким функції фінансування транслювалися від місцевих органів управління освітою школам; посилення повноваження шкільних рад, які отримували функцію стратегічного планування розвитку школи та організації підзвітності; посилення повноважень центральної влади через запровадження Національного курикулуму та національного тестування; посилення прав батьків, які отримали можливість обирати кращі школи для навчання дітей. Принцип фінансування «гроші за учнем» актуалізував необхідність підвищення якості роботи шкіл та демонстрації кращої успішності учнів.

2000-і рр. стали періодом удосконалення нової моделі управління школами. Відбувся розвиток мережі освітніх інституцій та розширення формату їхньої діяльності. Академії, створені у 2002 р., об'єднали школи з різним типом управління, власності та підзвітності; розвивалося партнерство між школами у форматах шкільних федерацій/мереж/спільнот; повноваження місцевих органів управління освітою фокусувалися на забезпеченні якості роботи шкіл шляхом проведення регулярного інспектування з акцентом на самооцінювання.

З 2010-х рр. відбувається подальша трансформація ролі місцевих органів управління освітою у напрямі отримання ними наглядових функцій та посилення центрального управлінського рівня, який перебрав на себе повноваження інспектування закладів освіти, що демонструють низьку якість.

Розкрито, що на сучасному етапі повноваження у сфері управління освітою в Англії розподілено між центральним органом управління, місцевими органами влади і навчальними закладами. Первинне законодавство про освіту в Англії приймається Парламентом Сполученого Королівства (Велика Британія). Акти Парламенту надають урядовим міністрам/іншим органам влади права регулювати адміністративні повноваження за допомогою підзаконного законодавства у формі статутних документів, прийнятих державним секретарем. Департамент освіти (DfE) є урядовим департаментом на чолі з Державним секретарем з питань освіти, який відповідає за надання освітніх послуг, визначає

національну політику та розробляє стратегію розвитку освіти. В умовах взаємодії Департаменту освіти з агенціями та позавідомчими державними органами (Управлінням з питань кваліфікації та іспитів (Ofqual), Бюро стандартів у галузі освіти, обслуговування дітей та навичок (Ofsted), Агентство регулювання викладання (TRA), Агентство зі стандартів та випробувань (STA), Комісія з соціальної мобільності (SMC), Наглядний орган шкільних вчителів (STRB), Інститут учнівства та технічної освіти, Компанія студентських позик (SLC), Офіс студентів (OfS)) забезпечується партисипація суспільства в управлінні освітою і прийнятті рішень.

Уряд окреслює стратегію шкільної освіти засобами Національного курикулуму (National curriculum), яким визначено цілі і результати освіти, структуровано зміст, запропоновано інструменти оцінювання, визначено обов'язки учнів та батьків. Департамент освіти розробляє стандарти, вирішує питання з казначейством щодо державних витрат на освіту, надає фінансову підтримку навчальним закладам, затверджує прийняття змін в освітній політиці, окреслює рамки інспектування.

У контексті національної політики з розбудови автономної, самовдосконалювальної шкільної системи повноваження місцевої влади є лімітованими. Завдання уряду є перетворення шкіл на академії, які безпосередньо фінансується центральною владою, маючи угоди про фінансування безпосередньо з Департаментом освіти, та є незалежними від місцевої влади. У 2020/2021 н.р. кількість академії від загальної кількості закладів середньої освіти становила 78,5 %. На сучасному етапі до повноважень місцевої влади належать: забезпечення усіх дітей відповідного віку місцями у школах; забезпечення високих стандартів в освіті; координація зарахування до школи за місцем проживання за визначеними правилами; фінансування та зарахування на роботу вчителів у школах, які знаходяться у підпорядкуванні місцевої влади, інспектування зазначених шкіл, підтримка дітей з особливими потребами.

Середня освіта в Англії в 2020/2021 н.р. надавалася у 24 400 школах, у яких навчалася 8 900 000 учнів (GovUK). В умовах існування різних типів шкіл (школи, які утримуються місцевою владою, академії, приватні школи релігійного характеру, школи-інтернати тощо) застосовуються різні формати шкільного менеджменту. Школи, що підпорядковуються місцевій владі, управляються шкільними радами, члени якої, за винятком адміністратора, працюють на волонтерських засадах, вирішуючи стратегічні завдання розвитку навчального закладу. Академії управляються академічними трастами, які об'єднують членів, що опікуються стратегічними аспектами, та директорів, які відповідають за оперативне управління щоденною діяльністю закладу освіти. Спільним є активне упровадження автономного шкільного менеджменту як інноваційного управлінського інструменту.

В умовах існування багаторівневого підходу в Англії відбувається посилення вертикального управлінського блоку при збереженні традиційного управління на локальному рівні.

Інноваційний розвиток управлінців та шкільних лідерів визначається такими урядовими документами, як «Стратегія набору та підтримки вчителів» (2019 р.), Національний план Уряду «Відкриття таланту, реалізація потенціалу» (2017 р.), Кар'єрна стратегія «Максимально використовуємо навички і таланти кожного» (2017 р.). Сьогодні педагогічні відділення існують у всіх університетах Англії, які готують учителів до управлінської діяльності у школі, здійснюють перепідготовку й підвищення кваліфікації шкільних учителів та викладачів педагогічних коледжів, підготовку наукових кадрів, науково-дослідницьку та методичну роботу. Важливу роль у підвищенні кваліфікації управлінців відіграє Національна асоціація управління, серед напрямів діяльності якої є розроблення ресурсів (зокрема, посібник для управлінських рад «Бути стратегічним» (2018 р.), та курси для підвищення кваліфікації.

У третьому розділі «Перспективність досвіду Англії з управління середньою освітою в умовах реформування освіти в Україні» охарактеризовано стан розроблення проблеми управління освітою в період незалежності; розкрито інновації чинного законодавства з освіти в умовах реформи децентралізації та територіальної організації влади в Україні, запропоновано рекомендації щодо можливостей застосування перспективного англійського досвіду у сфері управління шкільною освітою в умовах реформування управління освітньої галузі в Україні.

Констатовано, що спільною позицією дослідників розвитку системи управління освітою в незалежній Україні (Н. Лісова, О. Пастовенський, Л. Прокопенко, І. Фещенко та ін.) є виокремлення періодів трансформації радянської державної моделі управління освітою (1991 – 1996 рр.), оптимізації управлінських засад через запровадження інновацій (упровадження інформативно-управлінських комп'ютерних технологій: перерозподіл функцій і повноважень між центральними органами влади та органами місцевого самоврядування; запровадження нової етики управління (1996-2014 рр.); трансформації управлінської моделі в рамках реформи децентралізації влади (починаючи з 2014 р.).

Охарактеризовано стратегічні документи (Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття») (1993 р.), Національна доктрина розвитку освіти (2002), Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012 – 2021 роки (2012 р.), Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (2016 р.) та Закони України «Про освіту» (2017 р.) та «Про повну загальну середню освіту» (2020 р.) в аспекті сутнісних характеристик системи управління освітою в Україні. Наголошено на таких інноваціях нового законодавства, як посилення автономії шкіл, запровадження державно-громадського партнерства.

Для формулювання рекомендацій щодо використання досвіду Англії, прийняттого для використання в Україні, було використано такі критерії: доцільність запозичення (відповідність цілям вітчизняної освіти); спрямованість новизни на реальні потреби освіти (сприяння розв'язанню нагальних проблем українського шкільництва); можливість наукової творчості при запровадженні інновацій.

ВИСНОВКИ

У дисертації теоретично обґрунтовано систему управління середньою освітою в Англії крізь призму історичних трансформацій, теоретичних засад і практичної імплементації та визначено перспективність англійського досвіду в Україні.

1. Охарактеризовано стан розроблення проблеми управління освітою у зарубіжному та вітчизняному освітньому просторі на основі досліджень українських і зарубіжних науковців, а також напрацювань міжнародних організацій. Доведено актуальність дослідження проблеми управління освітою в умовах управлінських трансформацій (децентралізаційно-централізаційних процесів) під впливом глобалізації, яка збагатила традиційне ієрархічне державне регулювання наднаціональними та горизонтальними вимірами. Підкреслено важливість порівняльно-педагогічних розвідок українських компаративістів з проблеми управління освітою з огляду на запровадження зарубіжних інновацій: децентралізація в освіті, державно-громадське управління, автономний шкільний менеджмент, шкільне лідерство тощо. Констатовано розмаїття наукових поглядів на поняття, що визначають сектор управління освітою (управління, адміністрування, менеджмент). Розкрито, що ключовими ознаками управління у трактуванні міжнародної спільноти визначено динамічність, багаторівневість, взаємодію, підзвітність, мережування, соціальне партнерство, стандарти, моніторинг, лідерство.

2. Доведено, що система управління середньою освітою в Англії характеризується широкою автономією шкіл стосовно центральної влади. Охарактеризовано систему управління освітою на центральному рівні, яка охоплює урядовий Департамент освіти (DfE) на чолі з Державним секретарем із питань освіти, агенції та позавідомчі державні органи, що забезпечують партисипативне управління освітою і прийнятті рішень. Розкрито, що реформи системи управління середньою освітою, починаючи з прийняття Закону «Про реформу освіти» (1988), забезпечили посилення ролі центрального рівня управління освітою. Охарактеризовано функції центральної влади з управління освітою, що передбачають розроблення і реалізацію стратегії шкільної освіти засобами Національного курсу (National curriculum), яким визначено цілі і результати освіти, структуровано зміст, запропоновано інструменти оцінювання, визначено обов'язки учнів та батьків. Департамент освіти розробляє стандарти, вирішує питання з казначейством щодо державних витрат на освіту, надає фінансову підтримку навчальним закладам, затверджує прийняття змін в освітній політиці, окреслює рамки інспектування.

3. Охарактеризовано особливості управління середньою освітою в Англії на місцевому рівні. Обґрунтовано еволюцію управлінських повноважень місцевої влади у напрямі послаблення функцій в умовах імплементації національної політики розбудови автономної, самовдосконалювальної шкільної системи. Констатовано, що на сучасному етапі до повноважень місцевої влади належать: забезпечення усіх дітей відповідного віку місцями у школах; забезпечення

високих стандартів освіти; координація зарахування до школи за місцем проживання за визначеними правилами; фінансування та зарахування на роботу вчителів у школах, які знаходяться у підпорядкуванні місцевої влади; інспектування зазначених шкіл; підтримка дітей з особливими потребами. Підкреслено комплексний характер управління закладами середньої освіти на місцевому рівні з огляду на отримані повноваження центральної влади здійснювати управління академіями при збереженні функцій місцевої влади управляти школами, які залишаються в її підпорядкуванні. Констатовано збагачення повноважень місцевого рівня за рахунок створення у 2014 р. регіональних уповноважених по школам (regional schools commissioners) з функціями моніторингу діяльності академій та розбудови мультиакадемічних трастів (multi-academy trusts) для підтримки мережування академій.

4. Розкрито характер управління шкільною освітою в Англії на рівні закладу освіти. Мережа закладів середньої освіти складається з різних типів: школи, які утримуються місцевою владою, та академії, які підпорядковуються центральній владі, що передбачає різні формати управління (шкільні ради, академічні трасти). Спільним є застосування школобазованого менеджменту, який запроваджено Законом «Про реформу освіти» (1988 р.) задля посилення фінансової спроможності шкіл з метою підвищення їхньої ефективності. Англійська модель школобазованого менеджменту характеризується гнучкістю, реалізованою за рахунок різних типів і структур управлінських рад та широкого представництва усіх зацікавлених сторін (директора і педагогів, батьків, місцевої влади тощо). Зазначене забезпечує перетворення школи на ключову ланку підвищення якості освітніх послуг завдяки перерозподілу рівня прийняття рішень, що забезпечує мотивацію до та стійкість інновацій.

5. Доведено, що досвід Англії у секторі управління середньою освітою є перспективним для освіти України в умовах децентралізації влади і реалізації функції управління освітою об'єднаними територіальними громадами. До перспективних англійських ідей і практик віднесено: динамічність розбудови системи управління середньою освітою та відкритість до інновацій; комплексність сучасної структури управління середньою освітою, яка поєднує вертикальну (центральної, місцевий рівні і рівень закладу освіти) і горизонтальну (мультиакадемічні трасти) площини; партисипацію стейкхолдерів у прийнятті рішень; школобазований менеджмент як інструмент підвищення якості освіти.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів окресленої проблеми. Перспективними дослідницькими напрямками є порівняльний аналіз систем управління середньою освітою в Англії, Уельсі, Шотландії та Північній Ірландії, розбудова системи шкільного лідерства у Сполученому Королівстві, особливості функціонування системи управління середньою освітою в Англії в умовах пандемії COVID-19.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

1. Белова В. В. Міжнародні тенденції розвитку педагогічного менеджменту (кінець XIX–XX ст.). *Психологія і педагогіка: на рубежі століть* : монографія. Одеса : Купrienko С.В, 2015. Книга 2. С. 102–117.

2. Белова В. В. Соціально-економічний контекст розвитку шкільної освіти Великої Британії у XIX ст. *Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ, 2004. Випуск 1. С. 41–49.

3. Белова В. В. Педагогічний менеджмент: поняття і теоретичні засади. *Рідна школа*. 2005. № 2 (901). С. 26–28.

4. Белова В. В. Етапи реформування шкільної освіти Великої Британії: кінець XIX–XX ст. *Рідна школа*. 2005. № 4 (903). С. 78–80.

5. Белова В. В. Становлення та розвиток шкільної освіти у Великій Британії (з давніх часів – до XIX ст.). *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Київ, 2005. Випуск LVIII (педагогічні та історичні науки). С. 19–27.

6. Белова В. В. Моделі внутрішнього менеджменту в Англії. *Наукові записки. Серія: Педагогіка / Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка*. Тернопіль, 2015. №1. С. 143–149.

7. Белова В. В. До питання про проблему управління освітою у зарубіжжі: термінологічний аспект. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології / Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка*. Суми, 2021. 3 (107). С. 273-283.

8. Белова В. В. Становление и развитие системы подготовки педагогических кадров к менеджерской деятельности в Великобритании. *Вестник Томского государственного педагогического университета*. Томск, 2015. Випуск 3 (156). С. 202–207.

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. Белова В. В. Обучение и воспитание в средневековой Англии. *Материалы международной научно-практической конференции «Образование и наука без границ»*. Белгород ; Днепропетровск : Руснаучкнига – Наука и образование, 2004. Том 3 Педагогіка. С. 49–53.

10. Белова В. В. Становлення та розвиток шкільної освіти у Великій Британії. *Зміст і технології шкільної освіти* : матеріали звітної наукової конференції / АПН України Інститут педагогіки. Київ : Педагогічна думка, 2005. С. 28–29.

11. Белова В. В. Напрями реформування шкільної освіти Великої Британії у XX ст. *Матеріали VIII міжнародної науково-практичної конференції «Наука і освіта 2005»*. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2005. Том 37 Стратегічні напрями реформування системи освіти. С. 13–16.

12. Белова В. В. Отражение реформы на управлении школьным образованием в Великой Британии. *Materials II międzynarodowej naukowe-praktycznej konferencji «Wykszta cenie I nauka bez granic – 2005»*. Przemysl – Praha. : Nauka i studia – Publishing house Education and Science s. r.o., 2005. Tom 30 Pedagogiczne nauki. С. 77–79.

13. Белова В. В. Модель управління шкільною освітою у Великій Британії. *Зміст і технології шкільної освіти* : матеріали звітної наукової конференції / АПН України Інститут педагогіки. Київ : Педагогічна думка, 2006. С. 34–35.

14. Белова В. В. Управління грантовими школами у Великій Британії. *Анотовані результати НДР Інституту педагогіки за 2006 р.* / АПН України Інститут педагогіки. Київ : Педагогічна думка, 2007. С. 47–48.

15. Белова В. В. Управляючі ради та інспекторство. *Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки за 2008 рік* / АПН України Інститут педагогіки. Київ : Педагогічна думка, 2009. С.114–115.

16. Белова В. В. Підготовка педагогічних кадрів до менеджерської діяльності у Великій Британії. *Педагогічна компаративістика – 2014: якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст*: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару / Інститут педагогіки НАПН України; за заг. ред. О. І. Локшиної. Київ: Педагогічна думка, 2014. С. 118–120.

17. Белова В. В. Моделі внутрішкільного менеджменту в Англії. *Педагогічна компаративістика – 2015: якісний вимір освіти зарубіжжя та український контекст*: матеріали Всеукраїнського науково-практичного семінару / Інститут педагогіки НАПН України; за заг. ред. О. І. Локшиної. Київ: Педагогічна думка, 2015. С. 84–86.

18. Белова В. В. Рекомендації щодо застосування перспективного досвіду Англії з менеджменту в управлінні освітою в Україні. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2017: освітні трансформації у контексті європейської інтеграції і глобалізації*: зб. тез доповідей I Міжнародної наук.-практ. конф. Київ, 15–16 червня 2017 р. / Інститут педагогіки НАПН України; за заг ред. О. І. Локшиної. Київ: Педагогічна думка, 2017. С. 27–28.

19. Белова В. В. Педагогічний менеджмент як предмет дослідження українських та зарубіжних учених. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта – 2018: трансформації та інновації в освіті у глобалізаційному світі*: матеріали II Міжнародної наук.-практ. конф. Київ, 7-8 червня 2018 р. / Інститут педагогіки НАПН України; за заг. ред. О. І. Локшиної. Київ–Дрогобич: ТзОВ «Трек-ЛТД», 2018. С. 45–48.

20. Белова В. В. Розвиток системи управління освітою України та можливості застосування успішного світового досвіду. *Педагогічна компаративістика і міжнародна освіта 2021: інновації в освіті в контексті європеїзації та глобалізації*: матеріали V міжнар. конф. / Ін-т педагогіки НАПН України / за заг. ред. О.І. Локшиної. Тернопіль : Крок, 2021. С. 252–254.

АНОТАЦІЇ

Бєлова В. В. Система управління середньою освітою в Англії. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Інститут педагогіки НАПН України, Київ, 2021.

У дисертації на основі автентичної джерельної бази з використанням компаративного аналізу охарактеризовано систему управління середньою освітою в Англії у сукупності теоретичних засад, періодів розвитку, сутнісних характеристик організації та змісту; розроблено періодизацію розвитку системи управління середньою освітою в Англії у визначених хронологічних межах, які охоплюють три періоди (початок реформи традиційної моделі управління середньою освітою (1980-і – 1990-і рр.); період удосконалення нової моделі управління середньою освітою (2000-і рр.); акцентовано на новій моделі управління середньою освітою з новими характеристиками (починаючи з 2010 р.); обґрунтовано комплексність концепту управління освітою в Англії на засадах класичних управлінських теорій та інноваційних орієнтирів теорій мережування, соціального партнерства, автономії; розкрито структуру (поєднання вертикальної (центральної, місцевий рівні і рівень закладу освіти) і горизонтальної (мультиакадемічні трасти) площин) і зміст управління середньою освітою (який складає діяльність його суб'єктів з інтеграції таких напрямів діяльності, як оринковлення («квзіринкова» модель), інтенсифікація партисипації стейкхолдерів в управлінні через започаткування шкільних органів управління освітою, посилення ролі закладу освіти у межах школобазованого менеджменту); запропоновано рекомендації щодо врахування позитивного досвіду Англії з управління середньою освітою для України (на загальнодержавному, регіональному і внутрішньо шкільному рівнях).

Ключові слова: управління освітою, освітній менеджмент, школобазований менеджмент, місцеві органи управління освітою, партисипативне управління, мережа, громади, шкільна рада, Англія.

Белова В.В. Система управления средним образованием в Англии. – Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.01 – общая педагогика, история педагогики. Институт педагогики НАПН Украины, Киев, 2021.

В диссертации, основываясь на аутентичных источниках с использованием сравнительного анализа, охарактеризована система управления средним образованием в Англии в совокупности теоретических основ, периодов развития, существенных характеристик организации и содержания; разработана периодизация развития системы управления средним образованием в Англии в рамках

определенных хронологических границ, которая охватывает три периода (начало реформы традиционной модели управления средним образованием (1980-ые–1990-ые гг.); период усовершенствования новой модели управления средним образованием (2000-ые гг.); представлена новая модель управления средним образованием с новыми характеристиками (начиная с 2010 г.); обосновано комплексность концепта управления образованием в Англии на основе классических управленческих теорий и инновационных ориентиров теорий сетей, социального партнерства, автономии; раскрыта структура (сочетание вертикальной (центральный, местный уровни и уровень учебного заведения) и горизонтальной (мультиакадемические трасты) плоскостей и содержание управления средним образованием (деятельность субъектов по интеграции таких направлений деятельности, как рынковление («квазирыночная» модель, усиление партисипативного ууправления в рамках учреждения школьных органов управления образованием, усиления роли учреждения образования в рамках школобазированого менеджмента); предложены рекомендации касательно учета позитивного опыта Англии по управлению средним образованием для Украины (на общегосударственном, региональном и внутришкольном уровнях).

Ключевые слова: управление образованием, образовательный менеджмент, школобазированный менеджмент, местные органы управления образованием, партисипативное управление, сеть, общины, школьный совет, Англия.

Belova V.V. The System of Secondary Education Governance in England – Qualifying scientific work as a manuscript.

The thesis for the Degree of Candidate of Pedagogical Sciences in the Specialty 13.00.01 – General Pedagogy and History of Pedagogy. The Institute of Pedagogy of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, 2021.

The thesis analyses the interpretation of terms and concepts in the field of education management/governance used abroad. Transformational processes in the governance of education in the last quarter of the 20th – early 21st centuries are characterized by a movement towards multidimensionality. In the context of the struggle for quality improvement, the classical model of school management is being transformed into a multilevel one, which, in addition to the local national levels, also includes elements of internal school management and public-private partnership. It intensifies the research in the field of education management, stimulating new ideas in a market-oriented philosophy of educational services and open educational space in the world and in Ukraine. The author has analyzed the studies of foreign and domestic researchers, acquainted with the concept of governance developed by UNESCO, international agencies such as World

Bank, Organization for Economic Community and Development, etc., carried out terminological analysis of concepts such as «management», «governance», «administration». The analysis showed strengthening of the vertical management block in terms of existence of the above-mentioned multilevel approach to the studied pedagogical reality and at the same time preservation of traditional management at the level of local bodies of education in England. In particular, the Eurydice study presents governance at the central/ regional and local levels, as well as at the school level. Thus, the key notions of research, i.e. «system», «management», «governance» in the projection to the field of education are the subject of research of both home and foreign scientists. Based on the above mentioned analysis, the school education management system can be interpreted as a holistic, dynamic and exposed formation that is developing dynamically and consists of subsystems that interact in a coordinated and interconnected manner. Its purpose is to formulate, implement and evaluate educational policy, as well as governance at various levels (national, regional, local) through management institutions.

The thesis (on the basis of an authentic source base and using comparative analysis, characterizes management system of secondary education in England in a set of theoretical principles, periods of development, essential characteristics of an organization and content. A periodization of the development of the system of secondary education management in England within certain chronological framework was worked out, which covers three periods (the beginning of the reform of the traditional model of secondary education management (1980th–1990th), the period of improvement of a new model of secondary education management (2000th); enrichment of a new model of secondary education management with new characteristics (starting from 2010). The complexity of the concept of education management in England has been substantiated on the basis of classical management theories and innovative guidelines of networking, social partnership, autonomy theories. The structure (combination of vertical (central level, local level and level of educational institution) and horizontal (multiacademic trusts) planes) has been revealed and the content of secondary education management (which is the activity of its subjects on the integration such directions of activities as marketing (“quasi-market” model), strengthening of participatory activities in the framework of establishment school governing bodies, strengthening the role of educational institutions within the framework of school-based management. Recommendations have been proposed in order to take into account the positive experience of England as to secondary education management to Ukraine (at the national, regional and school level).

The following criteria were used to formulate recommendations for the use of British experience acceptable for Ukrainian realities: expediency of borrowing (compliance with the goals of domestic education); noncoverage by national reform (lack

of similar proposals in the modern reform of the education management system); focus of novelty to real needs of education (assistance in solving urgent problems of Ukrainian schooling); the possibility of scientific creativity in the implementation of innovation (not blind copying, but analysis, interpretation, rethinking of the new in accordance with peculiarities and needs of domestic realities).

Keywords: management of education, educational management, school-based management, local education authorities, participatory management, network, communities, school board, England.

Підписано до друку 08.04.2021 р. Формат видання 60x84/16.
Ум. др. арк. 1.1. Тираж 104 пр. Зам. № 1-72
Київський університет імені Бориса Грінченка.
04053, м. Київ, вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2.
Свідоцтво про внесення до Державного Реєстру
ДК № 4013 від 17.03.2011 р.